

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRRK@stat.gov.pl tel. 12 415 60 11 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnalna - Nr 4

Data opracowania - maj 2013 r.

STAN¹ I RUCH NATURALNY LUDNOŚCI W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2012 R.

Niniejsza syntetyczna informacja jest kontynuacją opracowań w tej formie od 2000 r. Informacja ta zostanie rozwinięta w uwagach analitycznych i szczegółowych tablicach według podregionów, powiatów i gmin w publikacji pod tytułem „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie małopolskim w latach 2011 i 2012”, która ukaże się w formie elektronicznej w lipcu br.

W końcu 2012 r. **ludność woj. małopolskiego liczyła 3354,1 tys. osób**, czyli o 0,2% więcej niż w końcu 2011 r. Rok wcześniej liczba ludności w województwie wzrosła o 0,3%. Przyrost ludności w omawianym roku wyniósł 7,3 tys. osób. Główne składowe – przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji stałej – w wartościach bezwzględnych utrzymywały się na stosunkowo wysokim poziomie, niemniej w ostatnich dwóch latach wyraźnie się zmniejszyły.

Tabl. 1. Roczny przyrost ludności

Wyszczególnienie	2000	2005	2010	2011	2012
	w osobach				
Roczny przyrost ogółem	11274	5986	11824^a	10097^a	7281
Przyrost naturalny	6615	3512	7416	5797	4529
Saldo migracji stałej	2044	3183	4408	4300	3577
Różnica w saldzie migracji czasowej ^b	+2615	-709	.	x	-825

^a Dane nie w pełni porównywalne do danych z innych lat z powodu braku wyników badania migracji czasowych w 2010 r. ^b Badanie migracji czasowych dotyczy osób obecnych/nieobecnych według stanu na dzień 31 XII, dlatego istotna jest zmiana salda w relacji do poprzedniego roku.

Tym samym zaczynają się potwierdzać założenia prognozy ludności do 2035 r., która przewiduje, że w najbliższych latach można spodziewać się dalszego wzrostu liczby mieszkańców województwa, przy czym tempo tego przyrostu będzie coraz wolniejsze. Warto wspomnieć, że woj. małopolskie jest jednym z trzech województw

(obok mazowieckiego i pomorskiego) dla których prognoza zakłada docelowo wzrost liczby mieszkańców. W pozostałych województwach i w kraju ogółem przewidywane jest stopniowe zmniejszanie się liczby ludności do 2035 r.

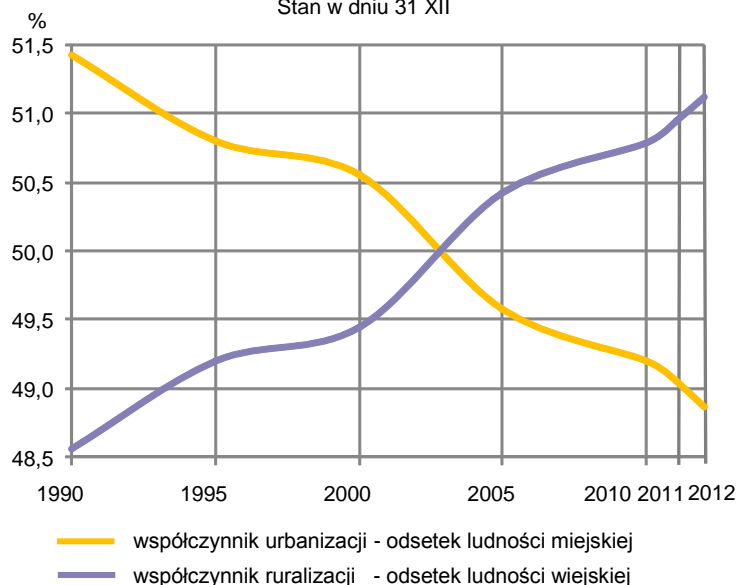
W analizowanym 2012 r., poza woj. małopolskim, wzrost liczby mieszkańców w porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił jeszcze w 5 województwach: mazowieckim i pomorskim po ok. 0,3%; wielkopolskim o 0,2% (czyli podobnie jak w woj. małopolskim); oraz podkarpackim i lubuskim o mniej niż 0,1%. Największy ubytek ludności, o ponad 0,3% w omawianym roku, odnotowały województwa opolskie i łódzkie.

¹ Dane o stanie ludności pochodzą z bilansów opracowanych na podstawie wyników NSP 2011

Pod względem liczby ludności woj. małopolskie plasuje się na 4 miejscu w kraju - po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Mieszkańcy województwa stanowią 8,7% ogółu ludności Polski, a w 2000 r. udział ten wynosił 8,4%, zatem od początku wieku udział ten bardzo powoli, ale systematycznie wzrasta.

Wzrost liczby ludności powoduje stopniowy wzrost **gęstości zaludnienia**. W 2012 r. wskaźnik ten wynosił **221 osób/km²**, przy średniej krajowej 123 osoby/km². Większa niż w woj. małopolskim gęstość zaludnienia występuje tylko w woj. śląskim. Na niezmienionym poziomie pozostaje wskaźnik feminizacji (na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet).

Wykr. 1. Współczynnik urbanizacji i ruralizacji
Stan w dniu 31 XII

W końcu 2012 r. w miastach woj. małopolskiego mieszkało 1639,3 tys. osób. Udział mieszkańców miast w ludności ogółem, określany jako **współczynnik urbanizacji** wynosił **48,9%** i od początku ostatniej dekady XX wieku wykazuje tendencję spadkową. W ciągu 22 lat wartość tego wskaźnika spadła o 2,5 p. proc. Jeżeli przypomnimy, że od połowy lat 90-tych ub. wieku wiele miejscowości uzyskało status miast, to tempo tego spadku w porównywalnych warunkach było jeszcze wyższe. W skali kraju relatywny spadek liczby ludności w miastach postępuje

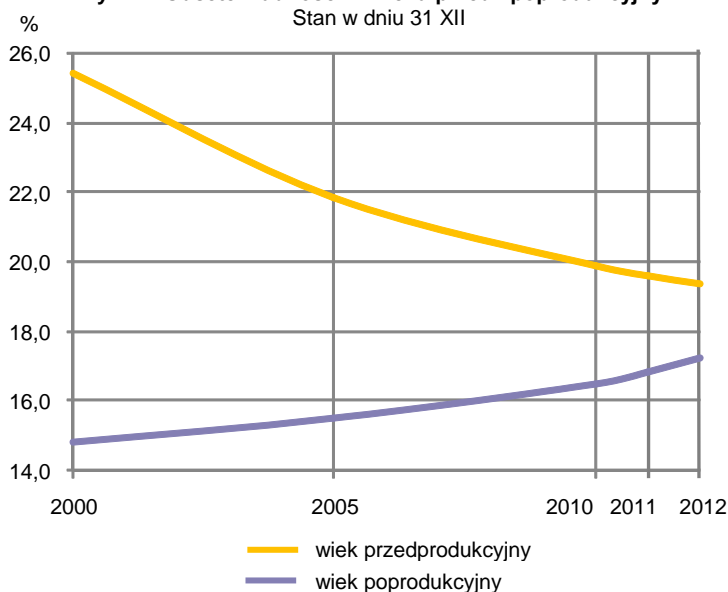
znacznie wolniej i w ciągu 22 lat wskaźnik urbanizacji w Polsce zmniejszył się o 1,2 p. proc. do poziomu 60,6% w analizowanym roku. Najbardziej zurbanizowanym pozostaje woj. śląskie, w którym 77,6% ludności w końcu 2012 r. mieszkało w miastach.

Pogarsza się struktura ludności województwa według ekonomicznych grup wieku. Przy malejącym udziale w całej zbiorowości ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym. Tym samym przyspiesza proces starzenia się ludności.

W końcu 2012 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku poniżej 18 lat wynosiła 649,8 tys. osób i w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszyła się o 6,1 tys. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w całej populacji wyniósł w omawianym roku 19,4% i w stosunku do 2011 r. był niższy o 0,2 p. proc., a w porównaniu z końcem 2000 r. - o 6,1 p. proc.

Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w końcu analizowanego roku wynosiła 579,4 tys. osób i w ciągu roku wzrosła o 14,7 tys. Udział tej zbiorowości w ludności ogółem w końcu 2012 r. wyniósł 17,3% i w porównaniu z poprzednim rokiem wzrósł o 0,4 p. proc., a w stosunku do końca 2000 r. - o 2,4 p. proc.

Wykr. 2. Odsetek ludności w wieku przed i poprodukcyjnym
Stan w dniu 31 XII

Przedstawione wyżej tendencje identycznie kształtują się w grupach ludności w wieku: poniżej 20 lat (spadek) oraz 65 lat i więcej (wzrost). Relacja liczby osób starszych, czyli w wieku 65 lat i więcej, do liczby dzieci i młodzieży w wieku poniżej 20 lat jest określana jako **wskaźnik starości**², im wyższa jego wartość, tym społeczeństwo starsze. W końcu 2012 r. ten wskaźnik w woj. małopolskim **uksztaltował się na poziomie 0,64**, rok wcześniej wynosił 0,62, na początku wieku 0,43, a w połowie lat 90-tych 0,36. W Polsce w 2012 r. wskaźnik starości wynosił 0,69, przy czym najwyższą jego wartość zanotowano w woj. łódzkim – 0,82, a najniższą – 0,56 w woj. warmińsko-mazurskim. Woj. małopolskie w omawianym roku zajmowało pod tym względem 7 lokatę.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w końcu 2012 r, w woj. małopolskim wynosiła 2124,9 tys.osób i zmniejszyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,1%. Spadek o 0,2% wystąpił tylko w zbiorowości w wieku produkcyjnym niemobilnym, czyli wśród kobiet w wieku 45-59 lat oraz mężczyzn w wieku 45-64 lata. W zbiorowości osób w wieku 18 - 44 lata, tj. w wieku produkcyjnym mobilnym zanotowano jeszcze minimalny wzrost ich liczby. Warto przypomnieć, że w latach 2000-2003 liczba osób w wieku produkcyjnym wzrastała corocznie o ok. 1,4%, w tym w wieku produkcyjnym niemobilnym bardzo dynamicznie - o ok. 3,0%. Udział osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem w omawianym roku wynosił 63,4% i w stosunku do 2011 r. obniżył się o prawie 0,2 p. proc. (był to drugi rok spadku tego udziału). Zmiana trendu jest zauważalna szczególnie na tle pierwszych pięciu lat XXI wieku, kiedy udział osób w tym wieku w całej populacji wzrastał corocznie średnio o blisko 0,6 p. proc.

Jak wspomniano wcześniej wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym wyraźnie przybywa osób w starszych rocznikach i jest to związane z wydłużaniem życia. W końcu 2012 r. ludność w wieku 70 lat i więcej stanowiła 10,0% ogółu mieszkańców województwa, a w porównaniu ze stanem w końcu 2000 r. udział ten zwiększył się o 2,0 p. proc.

Tabl. 2. Przeciętne trwanie życia^a

Wyszczególnienie	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012 ^b
Mężczyźni ...	68,0	69,2	71,3	72,3	73,7	73,9	74,0
Kobiety	76,3	77,0	78,8	80,2	81,4	81,7	81,9

^a Na podstawie publikacji, GUS „Trwanie życia w 2011 r.” http://www.stat.gov.pl/gus/5840_4721_PLK_HTML.htm.

^b Na podstawie tablicy Przeciętne trwanie życia w 2012 r. http://www.stat.gov.pl/gus/5840_894_PLK_HTML.htm.

W relacji do średniej krajowej mieszkańcy woj. małopolskiego statystycznie żyją dłużej. Wśród mężczyzn dłużej żyją tylko mieszkańcy woj. podkarpackiego, a wśród kobiet – mieszkanki podkarpackiego i podlaskiego. Statystycznie najkrócej żyją mieszkańcy woj. łódzkiego.

Statystyczny mężczyzna w woj. małopolskim w 2012 r. żył przeciętnie ok. 74 lata i w porównaniu z 2000 r. jego życie było dłuższe o ponad 2,5 roku, a w stosunku do 1990 r. o 6 lat dłuższe.

Statystyczna kobieta w woj. małopolskim w 2012 r. żyła przeciętnie ok. 82 lata i w porównaniu z 2000 r. jej życie wydłużyło się o 3 lata, a w stosunku do 1990 r. było o 5,5 roku dłuższe.

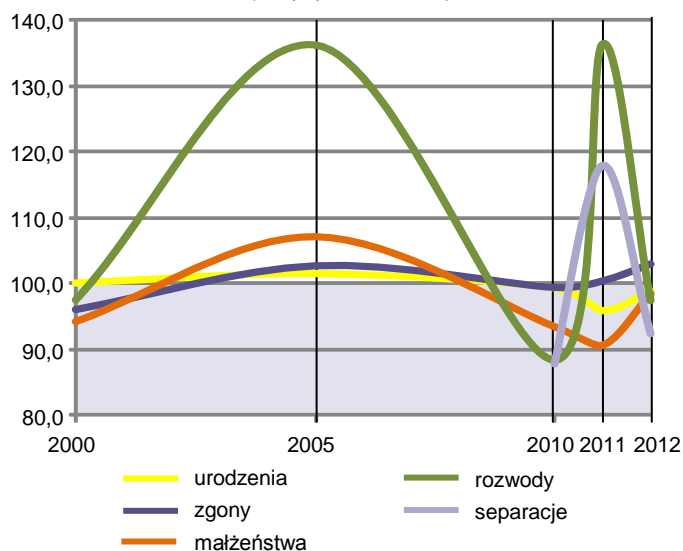
² Patrz definicje GUS - http://www.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-91.htm

**W 2012 r. w woj. małopolskim pogłębiły się niekorzystne tendencje
w większości zjawisk kształtujących ruch naturalny ludności**

W porównaniu z 2011 r. zmniejszyła się liczba nowozawartych małżeństw, urodziło się mniej dzieci, wzrosła liczba zgonów. Nieznacznie – w odniesieniu do 2011 r. – zmniejszyła się liczba rozwodów i separacji, niemniej w porównaniu z danymi z 2010 r. zanotowano wzrost liczby tych zjawisk.

Jedynym korzystnym wyjątkiem jest dalsze stopniowe zmniejszanie się liczby zgonów niemowląt.

Wykr. 3. Tempo zmian w procesach demograficznych
(rok poprzedni = 100)

W omawianym roku **zarejestrowano 18,2 tys. nowych małżeństw**. W porównaniu z 2011 r. ich liczba zmniejszyła się o 1,5% i był to kolejny – od 2009 r. – rok spadku liczby zawieranych nowych związków małżeńskich. Współczynnik natężenia zjawiska, czyli liczba małżeństw na 1000 ludności³ w porównaniu z 2011 r. zmniejszył się minimalnie i wyniósł 5,4‰, ale w stosunku do 2010 r. obniżył się o 0,7 pkt. W porównaniu do średniej krajowej wskaźnik wojewódzki był minimalnie wyższy.

Nadal relatywnie częściej małżeństwa są zawierane na wsi, gdzie na każdy tysiąc osób przypadało prawie 6 nowych związków, wobec ok. 5 w mieście. W 2012 r. w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła rozpiętość tego wskaźnika między miastem a wsią.

W 2012 r. sądy orzekły prawomocnie **4,8 tys. rozwodów** i było to o 2,5% mniej niż w 2011 r. Wskaźnik natężenia rozwodów wynosił 1,4‰ i był minimalnie niższy w stosunku do 2011 r. Z porównania relacji liczby rozwodów do liczby nowo zawartych małżeństw wynika, że tak niekorzystnej, jak w latach 2011 i 2012 zależności między tymi zjawiskami nie notowano wcześniej. Tę relację można przyjąć jako pośredni „wskaźnik trwałości małżeństw”, im wyższa jego wartość tym mniejsza trwałość małżeństw.

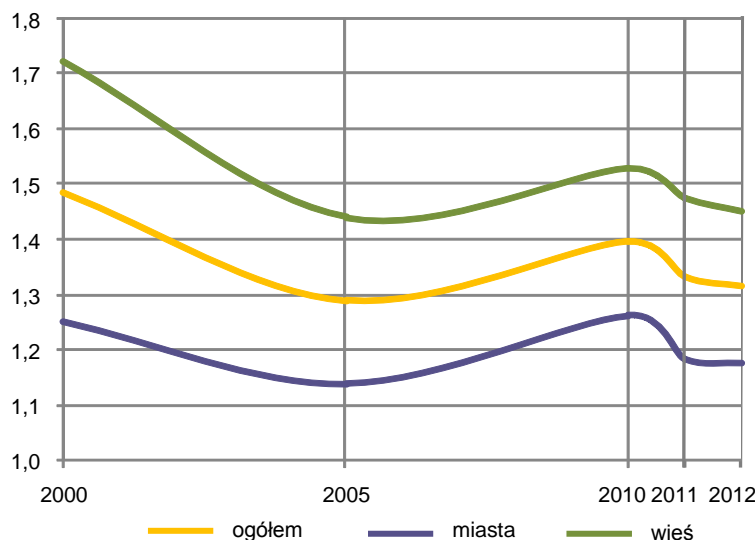
W ostatnich dwóch latach **wskaźnik trwałości małżeństw wynosił ok. 0,27**, natomiast w latach 2007-2010 nie sięgał 0,20; a w 2000 r. wynosił 0,13. Wskaźnik dla Polski w 2012 r. był wyższy i wynosił 0,32. Wśród województw, najniższą wartość wskaźnika 0,19, zanotowano w woj. podkarpackim, a najwyższą - 0,38 w woj. zachodniopomorskim i dolnośląskim.

W 2012 r. sądy orzekły **242 separacje** małżeństw w województwie i w porównaniu z poprzednim rokiem ich liczba zmniejszyła się o 7,6%. Wskaźnik natężenia, liczony w tym przypadku na 100 tys. ludności, wynosił 7,2, a rok wcześniej 7,9. Wskaźniki natężenia separacji w województwie kształtują się na poziomie powyżej średniej krajowej. Równocześnie sądy orzekają corocznie o zniesieniu kilkunastu separacji w województwie.

³Od 2010 r. wszystkie wskaźniki demograficzne na 1000 ludności są przeliczane z uwzględnieniem ludności faktycznie zamieszkałej. Wcześniej podstawą był stan ludności zameldowanej na pobyt stały. Dla porównywalności danych na poziomie woj. małopolskiego – ogółem, zmiana ta ma znaczenie minimalne.

Analizowany rok był trzecim z kolei, w którym zmniejszyła się liczba urodzeń. W 2012 r. **urodziło się 35,1 tys. dzieci** i było to o 1,1% mniej niż rok wcześniej. Liczba urodzeń zmniejszyła się zarówno w mieście jak i na wsi. Wskaźnik urodzeń na 1000 ludności wynosił 10,5‰ i był minimalnie niższy w porównaniu z 2011 r. Utrzymuje się większa częstość urodzeń na wsi – 11,2‰ wobec 9,7‰ w mieście. Na tle wskaźników krajowych, częstość urodzeń w woj. małopolskim w omawianym roku była większa o 0,5 pkt i ta przewaga dotyczyła tylko wsi.

Wykr. 4. Współczynnik dzietności ogólny

Zmniejszenie liczby urodzeń spowodowało dalszy niewielki spadek wartości **współczynnika ogólnego dzietności**, który jest podstawową miarą w ocenie stopnia zastępowalności pokoleń. W analizowanym roku wskaźnik ten **wynosił 1,32**, przy czym w miastach ukształtował się na poziomie 1,18, a na wsi – 1,45.

W skali kraju wskaźnik ogólny dzietności ukształtował się w 2012 r. na poziomie jeszcze niższym i wynosił 1,30. Wyższą wartość niż w woj. małopolskim zanotowano tylko w trzech województwach: pomorskim – 1,40 oraz wielkopolskim i mazowieckim – po ok. 1,37.

Najniższą dzietność zarejestrowano w woj. opolskim – 1,15. Jeżeli przypomniemy, że prostą zastępowalność pokoleń w Polsce gwarantuje współczynnik ogólny dzietności na poziomie conajmniej 2,10 (czyli na statystyczną kobietę w okresie rozrodczym, tzn. w wieku 15-49 lat, przypadają średnio 2 urodzenia żywe w ciągu tego okresu), to wskaźniki w 2012 r. potwierdzają umocnienie się głębokiej depresji urodzeniowej. Jedyną pozytywną informacją, na tle ogólnie niekorzystnych trendów w urodzeniach w kraju i województwie w 2012 r., jest minimalny wzrost odsetka urodzeń drugiego i trzeciego dziecka w ogólnej liczbie urodzeń w 2012 r. w porównaniu z 2011 r.

Liczba zgonów w 2012 r. w województwie **wynosiła 30,6 tys.**, w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła o 2,9% i była także wyższa w porównaniu z 2010 r. Więcej zgonów zarejestrowano zarówno w mieście jak i na wsi, przy czym na wsi wzrost był minimalny.

Współczynnik natężenia zgonów ukształtował się na poziomie 9,1‰ wobec 8,9‰ w dwóch poprzednich latach. W omawianym roku częstość zgonów wśród mieszkańców miast wzrosła o 0,5 pkt do 9,5‰, natomiast na wsi wynosiła 8,8‰, czyli utrzymała się na poziomie z 2011 r. W skali kraju liczba zgonów w omawianym okresie wzrosła o 2,5%, ale wskaźniki natężenia były znacznie wyższe niż w województwie i ukształtowały się na jednakowym poziomie po 10,0‰, ogółem, w miastach i na wsi. Niższe wskaźniki zgonów ogółem niż w woj. małopolskim zanotowano tylko w woj. podkarpackim 8,6‰ i pomorskim 9,0‰; natomiast najwyższe 12,4‰ w woj. łódzkim i 10,9‰ w woj. świętokrzyskim.

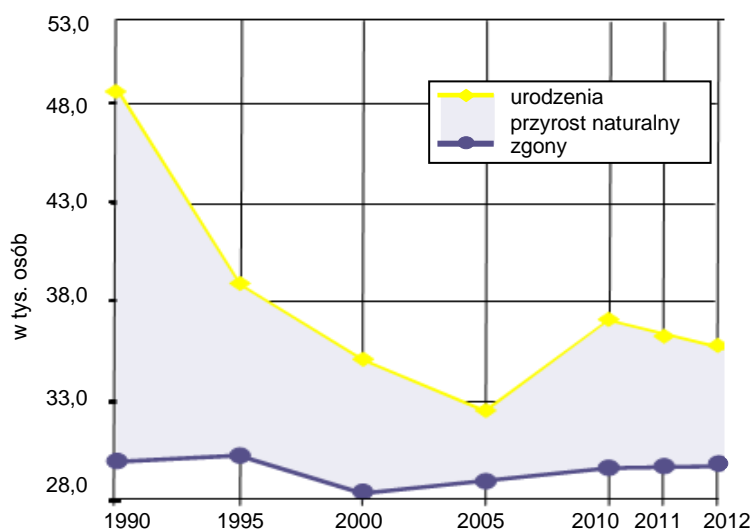
W strukturze zgonów według płci przeważają mężczyźni - 52,7% ogółu zgonów w 2012 r. wobec 52,2% rok wcześniej. W populacji mężczyzn liczba zgonów w porównaniu z 2011 r. była wyższa o 3,8%, natomiast wśród kobiet o 2,0%. Tak ukształtowana struktura zgonów oraz tempo ich wzrostu według płci oznaczają dalsze umocnienie niekorzystnej relacji, określanej jako nadumieralność mężczyzn względem kobiet.

W omawianym roku zarejestrowano **134 zgony niemowląt**, czyli dzieci w wieku poniżej 1 roku. W stosunku do 2011 r. ich liczba zmniejszyła się 11,8%. Spadkowa tendencja w liczbie zgonów niemowląt w województwie utrzymuje się od pięciu lat (z minimalnym wzrostem w 2009 r.). W skali kraju liczba zgonów niemowląt w 2012 r. w porównaniu z 2011 r. uległa zmniejszeniu o 2,5%.

Wskaźnik zgonów niemowląt, przeliczany w tym przypadku na 1000 urodzeń żywych, w 2012 r. wynosił 3,8‰, a rok wcześniej 4,3‰. W odniesieniu do 2005 r. wskaźnik w 2012 r. był niższy o 2,0 pkt co może świadczyć o zdecydowanej poprawie opieki medycznej nad niemowlętami w ostatnich latach. W porównaniu ze średnią krajową wskaźnik woj. małopolskiego w 2012 r. był niższy o 0,8 pkt.

Na początku niniejszej informacji w tabl. 1 zaznaczono, że w 2012 r. **przyrost naturalny wynosił 4,5 tys. osób**. W porównaniu z 2011 r. był on niższy o 21,9%, a rok wcześniej zmniejszył się o 21,8%.

Wykr. 5. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny

Jeżeli przypomnimy poziom przyrostu naturalnego z 1990 r., który wynosił 18,6 tys. osób, to przyrost w 2012 r. stanowił mniej niż 1/4 tamtej wielkości. Ten „skokowy” w ostatnich dwóch latach spadek w liczbach bezwzględnych przełożył się na spadek współczynników natężenia. W 2012 r. przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności w województwie wynosił 1,35‰ wobec 1,74‰ rok wcześniej. W poziomie tego wskaźnika występuje duża różnica między miastem i wsią.

Mimo tak znaczącego zmniejszenia wskaźnik wojewódzki na tle wskaźnika krajowego 0,04‰, kształtował się zdecydowanie korzystnie. Wyższe niż w woj. małopolskim wartości wskaźnika wystąpiły tylko w dwóch województwach: pomorskim 2,00‰ oraz wielkopolskim 1,82‰. Faktyczny przyrost naturalny zanotowało jeszcze 5 innych województw. W ośmiu województwach przyrost naturalny miał wartość ujemną, co oznacza faktyczny ubytek naturalny, czyli liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń. Najwyższy ubytek naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności w 2012 r. wystąpił w woj. łódzkim (minus 2,97‰) oraz świętokrzyskim (minus 1,92‰).

Uwaga: Dokładniejsze definicje, objaśnienia pojęć i znaków umownych zamieszczonych w niniejszym opracowaniu są zawarte w Roczniku Demograficznym 2012.